

Sygnatura akt I C 67/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2022 roku

Sąd Rejonowy w Sopocie, Wydział I Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Anna Potyraj

Protokolant: Kamila Grzybek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 czerwca 2022 roku w S.

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B.

przeciwko W. K.

o zapłatę

I. umarza postępowanie w części, to jest co do kwoty 500 (pięćset) złotych;

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III. zasądza od powoda (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. na rzecz pozwanego W. K. kwotę (...) (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

IV. nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Sopocie kwotę 1 400,93 zł (tysiąc czterysta złotych i dziewięćdziesiąt trzy grosze) z tytułu wydatków wyłożonych tymczasowo ze Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Sopocie.

Sygnatura akt I C 67/21

UZASADNIENIE

(...) S.A. z siedzibą w B. wniósł o zasądzenie od pozwanego W. K. kwoty 39.934,82 zł z umownymi odsetkami za opóźnienie równymi dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 06 listopada 2020 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

Jako podstawę żądania powód wskazał weksel podpisany przez pozwanego dnia 24 lutego 2020 roku na kwotę 39.934,82 zł. Weksel został wystawiony przez pozwanego na zabezpieczenie zwrotu całego zadłużenia z tytułu pożyczki udzielonej przez powoda na podstawie umowy nr (...) z dnia 24 lutego 2020 roku. Powód wskazał, że na kwotę dochodzoną pozvem składa się suma pozostałych do zapłaty rat pożyczki, należne maksymalne odsetki za opóźnienie liczone zgodnie z art. 481 § 2 (1) k.c. za każdy dzień opóźnienia w płatności każdej z rat.

(pozew – k. 4-4v)

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym dnia 28 lipca 2021 roku w sprawie I Nc 1073/20 Starszy Referendarz Sądowy Sądu Rejonowego w Sopocie uwzględnił żądanie pozwu w całości.

(nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym – k. 18)

Od powyższego nakazu zapłaty sprzeciw wniósł pozwany W. K., zaskarżając go w całości. Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany podniósł zarzuty: nieistnienia zobowiązania z powodu przedwczesności powództwa; niewłaściwe wypełnienie weksla poprzez wpisanie sumy nienależnej; abuzywności postanowień zawartej pomiędzy stronami umowy pożyczki; niewykazania istnienia i wysokości roszczenia.

W uzasadnieniu pozwany przyznał, że jako konsument zawarł ze stroną powodową umowę pożyczki gotówkowej w kwocie 20.000 zł płatnej w 36 ratach na podstawie umowy z dnia 24 lutego 2020 r. Całkowita kwota do zapłaty została w umowie oznaczona na 46.440 zł. Powód nie wykazał jednak, że przed wypowiedzeniem umowy pożyczki gotówkowej oraz wypełnieniem weksla wezwał pozwanego do zapłaty zaległych rat w terminie 7 dni od otrzymania wezwania. Ponadto pozwany kwestionował, że miał zaległości wobec powoda. Pozwany zakwestionował zasadność obciążenia go prowizją i opłatą za tzw. „Twój pakiet” na podstawie postanowień stanowiących niedozwolone klauzule umowne. Umowa została bowiem zawarta na przygotowanym przez powódkę wzorze, o czym świadczą zapisy identyfikujące pożyczkodawcę umieszczone na dolnej części każdej stronicy umowy i harmonogramu spłat. Stronie powodowej nie należy się kwota 2.300 zł z tytułu ceny (...), który został w zasadzie odgórnie narzucony pozwanemu.

(sprzeciw pozwanego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym – k. 20-22)

Pismem z dnia 30 kwietnia 2021 r. powód cofnął powództwo co do kwoty 500 zł wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie cofniętej części z uwagi na wpłacenie tej kwoty przez pozwanego.

(pismo przygotowawcze powoda z dnia 30 kwietnia 2021 r. k. 52-56)

W piśmie procesowym z dnia 07 kwietnia 2022 r. powód wskazał, że na wypadek nieuwzględnienia roszczenia powoda z przedłożonego weksla i uznania zawartej umowy pożyczki za nieważną w związku z przedstawioną opinią biegłego dotyczącą stanu zdrowia psychicznego powód, wnosi o zasądzenie dochodzonej kwoty na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu tj. art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c.

(pismo przygotowawcze powoda z dnia 172-173)

W piśmie z dnia 30 maja 2022 r. pozwany podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko, dodatkowo w zakresie żądania ewentualnego powoda wskazał, że zgodnie z art. 409 k.c., obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba, że wyzbywając się korzyści lub ją zużywając powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu. W okolicznościach niniejszej sprawy, w tym w związku ze stanem zdrowia psychicznego pozwanego, nie mógł on liczyć się z obowiązkiem zwrotu, nadto w toku postępowania zeznał on, że wydał już otrzymaną kwotę pożyczki.

(pismo przygotowawcze pozwanego z dnia 30 maja 2022 r. k. 192-193)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany W. K. co najmniej od początku 2020 r. zdradzał poważne objawy depresyjne i otępienne. Od marca 2020 r. zgłaszał się do lekarza ogólnego, uzyskując zwolnienia lekarskie.

(dowód: przesłuchanie pozwanego – k. 86-87, dokumentacja medyczna dotycząca pozwanego – k. 98-133v, k. 138-148, opinia sądowo psychiatryczna P. R. k. 155-161)

Pozwany w lutym 2020 r. umówił się drogą internetową na zawarcie umowy pożyczki z przedstawicielem powoda. Umowa została zawarta w domu pozwanego na przygotowanym przez pożyczkodawcę wzorcu umownym. Przedstawicielka powoda przedłożyła pozwanemu dokumenty i wskazała miejsce, w którym ma podpisać. Pozwany był

ponaglany przez przedstawicielkę powoda do podpisania dokumentów, nie został poinformowany o kosztach pożyczki ani szczegółowych warunkach jej udzielenia.

(dowód: wniosek o udzielenie pożyczki – k. 60-63, przesłuchanie pozwanego – k. 86-87)

W ten sposób pozwany W. K. jako pożyczkobiorca podpisał z powodem (...) S.A. w B. jako pożyczkodawcą umowę pożyczki nr (...) kwoty 20.000,00 zł na okres 36 miesięcy. Zgodnie z treścią umowy pozwany był zobowiązany do zwrotu kapitału pożyczki wraz z kredytowanymi kosztami pożyczki w wysokości 26.440,00 zł, które obejmowały opłatę przygotowawczą w wysokości 129 zł; wynagrodzenie prowizyjne w wysokości 17.571,00 zł oraz wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek Pożyczkobiorcy „Twojego pakietu” w wysokości 2.300,00 zł. Pozwany zobowiązał się do zwrotu pożyczki w miesięcznych ratach po 1.290 zł. Rata obejmowała kwotę kapitału pożyczki wraz z odsetkami umownymi wg stałej stopy oprocentowania w wysokości 9,89% w skali roku.

(dowód: umowa (...) – k. 24-31, k. 64-68)

Na zabezpieczenie spłaty pożyczki, pozwany wystawił na rzecz powoda weksel in blanco. W deklaracji wekslowej pozwany upoważnił powoda do uzupełnienia weksla i dochodzenia na jego podstawie zobowiązania przed sądem: 1) gdy opóźnienie w płatności kwoty równej wartości jednej pełnej raty przekroczy 30 dni, po uprzednim wezwaniu jej do zapłaty zaległości w terminie 7 dni od daty otrzymania wezwania, 2) po upływie 14 dni od wypowiedzenia w trybie natychmiastowym przez pożyczkodawcę umowy pożyczki w wyniku złożenia przez nią nieprawdziwych oświadczeń lub podania nieprawdziwych danych we wniosku o udzielenie pożyczki lub w dokumentacji pożyczkowej lub w razie posłużenia się przez nią fałszywymi lub przerobionymi dokumentami w celu uzyskania pożyczki, 3) w razie złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy pożyczki i w przypadku braku zaksięgowania zwrotu środków z tytułu pożyczki w terminie 30 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy lub odsetek dziennych od tej kwoty oraz upływu 7 dni od wezwania jej przez pożyczkodawcę do zapłaty należnych pożyczkodawcy środków.

(dowód: weksel - k. 5; deklaracją wekslowa – k. 7, 32)

Pozwany w dacie zawarcia umowy pożyczki z dnia 24 lutego 2020 r. z uwagi na stan psychiczny, nie był w stanie ani świadomie, ani swobodnie powziąć decyzji i wyrazić swojej woli.

(dowód: opinia sądowo-psychiatryczna biegłego P. R. - k. 155-161)

Jesienią 2020 r. zmarła szwagierka pozwanego. W październiku 2020 r. jego matka została zamordowana przez siostrę, która następnie popełniła samobójstwo. Od tego czasu stan psychiczny powoda uległ dalszemu pogorszeniu, co skutkowało zaburzeniami pamięci, koncentracji uwagi. Pozwany nie wywiązywał się z obowiązków wynikających z umowy.

(dowód: przesłuchanie pozwanego – k. 86-87, opinia sądowo psychiatryczna P. R. - k. 155-161)

Pismem z dnia 07 września 2020 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty zaległych dwóch rat pożyczki, wskazując, że w przypadku braku wpłaty umowa pożyczki zostanie wypowiedziana. Pismem z dnia 06 października 2020 roku powód wypowiedział pozwanemu umowę pożyczki z zachowaniem 30-dniowego terminu. Jednocześnie powód poinformował, że weksel in blanco podpisany przez pozwanego zostanie wypełniony na kwotę aktualnego zadłużenia, tj. kwotę 39.934,82 zł i wezwał pozwanego do wykupu weksla w terminie 30 dni pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

(dowód: wezwanie do zapłaty – k. 71; wypowiedzenie umowy pożyczki z wezwaniem do wykupu weksla - k. 6, 73)

Pozwany w chwili obecnej prezentuje poważne objawy otepienne oraz depresyjne, wymagające właściwego leczenia i diagnostyki obrazowej.

Pozwany nie dysponuje już środkami pieniężnymi, które otrzymał od powoda w związku z zawartą umową pożyczki.

(dowód: przesłuchanie pozwanego – k. 86-87, dokumentacja medyczna dotycząca pozwanego – k. 98-133v, k. 138-148, opinia sądowo psychiatryczna P. R. k. 155-161)

Sąd zważył, co następuje:

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów w postaci umowy pożyczki, wniosku o udzielenie pożyczki, deklaracji wekslowej, weksla, wezwania do zapłaty i do wykupu weksla, wypowiedzenia umowy pożyczki a także na podstawie dowodu z opinii biegłego psychiatry, dokumentacji medycznej dotyczącej pozwanego oraz z przesłuchania pozwanego. Powyższe dokumenty nie były kwestionowane przez strony co do ich autentyczności i wiarygodności. Również zeznania pozwanego były wiarygodne i korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym. Zeznania te były spontaniczne a zarazem spójne.

Sąd dokonał ustaleń co do stanu zdrowia pozwanego w chwili zawierania umowy pożyczki tj. 24 lutego 2020 r. na podstawie opinii biegłego lekarza psychiatry. Opinia ta została sporządzona przez biegłego dysponującego odpowiednią wiedzą specjalistyczną z zakresu medycyny oraz doświadczeniem jako biegły sądowy. Wnioski opinii zostały w sposób wyczerpujący uzasadnione. Opinia była zupełna i w pełni odnosiła się do tezy dowodowej. Żadna ze stron nie zgłaszała zastrzeżeń do opinii ani nie wnosiła o odebranie od biegłego dodatkowych wyjaśnień na rozprawie. W związku z powyższym Sąd nie miał podstaw, by kwestionować w jakimkolwiek zakresie wiarygodność powyższej opinii z zakresu psychiatrii.

W świetle tak ocenionego materiału dowodowego w ocenie Sądu powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd zważył, iż w toku procesu powód cofnął powództwo co do kwoty 500 zł.

Zgodnie z art. 355 k.p.c. sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne. Zgodnie z art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia – aż do wydania wyroku.

W niniejszej sprawie pozew został częściowo cofnięty przed rozpoczęciem rozprawy, a więc do jego cofnięcia nie była wymagana zgoda pozwanego. Uwzględniając powyższe, cofnięcie pozwu należało uznać za dopuszczalne. Sąd uznał, iż cofnięcie pozwu nie narusza dyspozycji art. 203 § 4 k.p.c. (wynikało bowiem ze spełnienia świadczenia przez pozwanego co do kwoty 500 zł). Z tych względów, wobec skutecznego cofnięcia pozwu, na podstawie art. 355 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. Sąd umorzył postępowanie w zakresie roszczenia o zapłatę kwoty 500 zł.

W pozostałym zakresie powództwo zasługiwało na oddalenie.

Powód dochodził od pozwanego kwoty 39 934,82 zł z weksla. Z uwagi na to, iż weksel pozwanego był wekslem in blanco, wystawionym na zabezpieczenie spłaty pożyczki udzielonej przez powoda, po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty i podniesienia zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, spór stron przeniósł się na poziom stosunku podstawowego pożyczki zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 roku Prawo wekslowe.

Z treści deklaracji wekslowej stanowiącej porozumienie stron co do warunków wypełnienia weksla gwarancyjnego in blanco wynika, iż został on wystawiony na zabezpieczenie spłaty pożyczki. Powód zgodnie z ogólną zasadą rozkładu ciężaru dowodu z art. 6 k.c. winien był wykazać, że przysługuje mu należność w dochodzonej pozewm wysokości ze stosunku pożyczki. Powód powołał się na umowę pożyczki gotówkowej nr (...) z dnia 24 lutego 2020 roku zawartą z pozwanym. Podstawowym warunkiem dochodzenia przez powoda roszczeń z przywołanej umowy było wykazanie istnienia ważnego zobowiązania umownego.

W toku procesu pozwany zgłosił w niniejszej sprawie zarzut nieważności swego oświadczenia woli z uwagi na swój stan zdrowia psychicznego w dacie podpisywania umowy.

Zgodnie z treścią art. 82 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W celu dokonania prawidłowej oceny stanu zdrowia psychicznego pozwanego, jego zdolności postrzegania i rozeznania w podejmowanych działaniach, niezbędne było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii. Biegły na podstawie analizy akt sprawy, dokumentacji medycznej oraz jednorazowego badania pozwanego, w wydanej przez siebie pisemnej opinii stwierdził jednoznacznie, iż pozwany co najmniej od początku 2020 r. zdradzał poważne objawy depresyjne i otępienne i z tego powodu w chwili zawierania przedmiotowej umowy pożyczki nie był w stanie ani świadomie, ani swobodnie powziąć decyzji i wyrazić swojej woli. Na tej podstawie Sąd ustalił, że w chwili podpisywania umowy pożyczki pozwany z powodu problemów ze zdrowiem psychicznym znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W konsekwencji oświadczenie woli pozwanego z dnia 24 lutego 2020 roku było nieważne na mocy art. 82 k.c. i pociągnęło za sobą nieważność całej czynności prawnej – umowy pożyczki ex tunc bez możliwości jej konwalidacji i konwersji.

W związku z tym wobec nieważności zobowiązania pozwanego do zwrotu pożyczki wraz z kosztami pozaodsetkowymi, roszczenie powoda zgłoszone na podstawie art. 720 § 1 k.c. podlegało oddaleniu na zasadzie art. 82 k.c.

Sąd zważył, iż z ostrożności procesowej powód wskazał również ewentualną inną podstawę swojego żądania, domagając się od powoda zapłaty dochodzonej pozwem kwoty na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W świetle natomiast art. 410 k.c. przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego (§ 1). Na gruncie § 2 art. 410 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten kto je spełnił, nie był w ogóle obowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Sąd zważył, iż powód wypłacił pozwanemu pożyczkę w kwocie 20 000 zł na podstawie nieważnej umowy, a więc bez podstawy prawnej. Tylko to świadczenie rzeczywiście przekazane pozwanemu mogłoby być uznane za nienależne i podlegające zwrotowi jako mogące stanowić źródło wzbogacenia. Pozostałe należności – odsetki, prowizja, opłaty miały wyłącznie źródło umowne i wobec nieważności umowy, roszczenia o ich zapłatę w ogóle nie powstały. Ponadto, sam powód przyznał, że pozwany wpłacił do tej pory na rzecz powoda kwotę 6938 zł, a więc w tym zakresie nienależne świadczenie zostało już powodowi zwrócone. Zatem jedynie co do kwoty 13062 zł powodowi przysługiwałoby roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia. Roszczenie o zapłatę kwoty przekraczającej 13062 zł na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. podlegało więc oddaleniu jako nieistniejące (co do kwoty 6938 zł zaspokojone, a w pozostałym zakresie nigdy nie istniało).

Pozwany powołał się jednak na treść art. 409 k.c., zgłaszając zarzut zużycia wzbogacenia. Zgodnie z treścią art. 409 k.c., obowiązek wydania uzyskanej bez podstawy prawnej korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. W doktrynie wskazuje się, że do przyjęcia złej wiary konieczne jest, by wzbogacony działał z dostatecznym rozeznaniem (tak: P. Księżak w: Komentarz do art. 409 Kodeksu cywilnego 2015, pod red. K. Osajdy, Legalis 2015).

Z ustaleń Sądu w niniejszej sprawie wynika, że pozwany nie jest już w posiadaniu przekazanej mu przez stronę powodową tytułem pożyczki sumy pieniężnej. Dodatkowo z ustalonego stanu faktycznego nie wynika jakoby pozwany, uzyskał w zamian za uzyskaną od powoda kwotę pieniężną trwałe surogaty zwiększające wartość majątku pozwanego. Wobec tego pozwany nie jest już wzbogacony. Sąd zważył, iż pozwany cierpi na depresję, stan otępienny, które to czynniki spowodowały, że w dacie zawierania umowy jego świadomość i swoboda podejmowania decyzji i wyrażania

woli były wyłączone. Ten zły stan zdrowia psychicznego pozwanego uległ zaostrzeniu w okresie po zawarciu umowy pożyczki. W tej sytuacji, zdaniem Sądu, nie można stawiać pozwanemu zarzutu, że nie liczył się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. Wobec tego, obowiązek pozwanego zwrotu nienależnego świadczenia wygasł stosownie do art. 409 k.c.

Tym samym Sąd na podstawie art. 720 § 1 k.c. w zw. z art. 82 k.c. a także art. 405 k.c. w zw. 410 § 2 k.c. a contrario i art. 409 k.c. oddalił powództwo w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § k.p.c. zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Sąd zważył, iż powództwo zostało oddalone w całości, co uzasadniało uznanie powoda za stronę przegrywającą proces. Stąd powód powinien zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty procesu jako niezbędne do celowej obrony.

Na koszty procesu poniesione przez pozwanego składały się: wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego w kwocie 3.600 zł (ustalone na podstawie § 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł. Suma kosztów procesu poniesionych przez pozwanego wyniosła 3.617 zł i taką kwotę Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanego z tytułu zwrotu kosztów procesu. Na podstawie art. 98 § 11 k.p.c. od kwoty zasądzonych kosztów procesu Sąd zasądził również odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Sopocie kwotę 1.400,93 zł z tytułu wydatków wyłożonych tymczasowo ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Sopocie na poczet wynagrodzenia biegłego z zakresu psychiatrii. Z uwagi na oddalenie powództwa nie było podstaw do obciążenia tą kwotą strony pozwanej.